

badgasten die na de oorlog over het eiland begonnen uit te zwermen.

Het is illustratief voor de onbalans die ook het geheel kenmerkt. Doedens en Houter diepen veel op, maar weinig uit. Zij schotelen de lezer het ene interessante na het andere in hun ogen nog boeiender feit voor, maar hebben er kennelijk moeite mee gehad om het door hen bijeengebrachte materiaal in bedwang te houden. De gebrekkige systematiek blijkt uit de vele vooruit- en terugverwijzingen en herhalingen. Tal van onderwerpen, variërend van geomorfologie, demografie en bestuurlijke verhoudingen tot sociaal, economisch, kerkelijk en religieus leven passeren in korte subparagrafen de revue. De vaak zeer uitvoerige citaten moeten kennelijk vanzelf spreken en worden zelden aan een analyse onderworpen. Van een kritische omgang met bronnen is lang niet altijd sprake. Zo wordt de 'vrijheer' en 'groot liefhebber van het queesten' J. Dardanelli zonder enige kanttekening opgevoerd als autoriteit voor een beschrijving van die venstervrijrij. Waar Vlielands geschiedenis nauw met die van Texel is verbonden, valt op dat in de uitgebreide lijst van geraadpleegde literatuur elke verwijzing naar publicaties van de geschiedschrijver van Texel – J.A. van der Vlis – ontbreekt. Vanuit een vergelijkend oogpunt zou gebruik van diens werk meer reliëf hebben kunnen geven aan het eigen karakter van de Vlielandse historie.

Voor geïnteresseerden in de Vlielandse geschiedenis biedt het boek van Doedens en Houter ongetwijfeld genoeg van hun gading, maar voor wie een bredere historische en analytische belangstelling heeft is het een onevenwichtige verzameling van allerhande gegevens, waaraan geen heldere vraagstelling ten grondslag ligt. Voor een deel van het werk is ze overigens impliciet wel aanwezig: hoe valt de maritieme opkomst en neergang van het eiland te verklaren? De lezer moet echter zelf wel erg veel schillen en schilletjes wegpellen en bijzaken voor lief nemen om tot deze kern door te kunnen dringen. Vermoedelijk hebben de auteurs teveel klanten tegelijk willen bedienen

en daardoor noodzakelijke keuzes achterwege gelaten. Voor 'de honderdduizenden Nederlanders die Vlieland in hun hart hebben gesloten' zou het boek volgens de wervende tekst van de uitgever 'een must' zijn. Ik vrees dat het voor hen zowel letterlijk als figuurlijk (te) zware kost zal zijn, terwijl het voor de historicus vlees noch vis biedt. Wetenswaardigheden over het kleinste bewoonde Waddeneiland bevat deze grabbelton echter meer dan genoeg.

ROB VAN GINKEL, UNIVERSITEIT VAN
AMSTERDAM

Kloek, Els, *De vrouw des huizes. Een cultuur-
geschiedenis van de Hollandse huisvrouw*

(Amsterdam: Balans, 2009, 256 blz., ISBN 978 94
600 3011 6).

Een kleine acht eeuwen cultuurgeschiedenis van de Hollandse huisvrouw in tweehonderd pagina's? Toegegeven, ik was sceptisch toen ik de achterflap las. Zo een boek moest toch onvermijdelijk bol staan van de generalisaties en kon onmogelijk nieuwe inzichten bijbrengen? Of toch? Ik geef met plezier toe dat ik te snel was met mijn oordeel. Historica Els Kloek schreef een boeiend boek – dat terecht genomineerd werd voor de Libris Geschiedenis Prijs 2010 – waarin leesbaarheid voor het brede publiek én fijne historische analyse hand in hand gaan. Opvallend genoeg vond de jury het ook een pluspunt dat de studie 'niet té eenzijdig feministisch' is, wat veeleer op een vooroordeel van de juryleden tegenover de vrouwengeschiedenis wijst.

De vrouw des huizes biedt chronologisch een interessante blik op hoe de Nederlandse huisvrouw door de eeuwen heen door buitenlanders werd gezien, welke connotaties het woord op een gegeven historisch moment kreeg, welke positie de (huis)vrouw in de Nederlandse samenleving had, welke eigenschappen haar werden toegewezen

en waarom, en hoe dit alles evolueerde. Het boek biedt een evenwichtige balans tussen enerzijds goedgekozen voorbeelden en anderzijds algemene tendensen en tussen enerzijds de reconstructie van de 'werkelijke situatie' en anderzijds een discoursanalyse, een zoektocht naar de clichés, iconen en beeldvorming en de herkomst hiervan.

Kloek presenteert haar verhaal over de Hollandse huisvrouw tegen de achtergrond van ruime historische informatie, nuttig voor de lezer die met een bepaalde periode van de Nederlandse geschiedenis misschien minder bekend is.

Voor de erg boeiende hoofdstukken over de zestiende en zeventiende eeuw bijvoorbeeld, apprecieerde ik de beknopte politieke en sociaal-economische geschiedenis. Bovendien sloot die situering naadloos aan bij de bespreking van het thema: de huisvrouw als begrip. Beter nog, die contextualisering vormt een essentieel onderdeel van de inzichten van Kloek. Zo bijvoorbeeld de correlatie tussen het ontstaan van de huisvrouw, als 'vrijgestelde van betaalde arbeidsmarkt', en de vroege Nederlandse geldeconomie, waarbij de zich specialiserende huishoudens produceerden of werkten voor de markt, en degenen die zich het konden veroorloven een huisvrouw hadden die daar buiten stond. De eigenschappen die de huisvrouw in een historische periode door buitenlandse observatoren werd toebedeeld, sloten aan bij het beeld van de Nederlanders in het algemeen, waarin we inzicht verwerven vanuit de contemporaine politieke, economische en sociale evoluties. De toegewijde huisvrouw hoorde bij de hardwerkende natie, de ondernemende huisvrouw bij de Nederlandse handelsgeest.

Negatieve punten? Waar voor de vroege hoofdstukken Nederland én Vlaanderen aan bod komen, in de bronkeuze én de analyse, verschuift dit voor de latere eeuwen naar enkel Nederland, zonder veel verdere duiding bij die keuze. Verder ben ik geen fan van de losse kaders, met stukjes bron of literatuurexcerpten, frequent zonder directe band met de hoofdtekst. Al vind je die kaders tegenwoordig in bijna elk boek, ik

wen er maar niet aan. De vele – vaak ludieke – afbeeldingen smaken echter wel. Hier en daar miste ik meer internationale vergelijking, vooral omdat sommige van de besproken evoluties – zoals de dienstbodenkwestie – geen 'Nederlands' probleem zijn.

Inhoudelijk heb ik slechts één echte opmerking. Sommige van de evoluties die Kloek presenteert zijn ongetwijfeld beter te begrijpen in combinatie met een cultuurgeschiedenis van dat andere icoon: de vrouw als moeder en opvoedster. Als vandaag Nederlandse vrouwen nog steeds massaal thuis blijven, doen zij dat inderdaad, zoals Kloek opmerkt, niet als huisvrouw, maar als 'thuisblijfmoeder'. Dat is niet enkel een meer hippe naam en het loslaten van het cliché van 'de Hollandse huisvrouw', maar ook een inhoudelijke evolutie, waar Kloek niet echt bij stilstaat. Thuisblijven heeft met 'er zijn voor de kinderen' te maken, en niet met de was en de plas. Ook in de beeldvorming. Als in de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw 'het werk veel lichter, maar tegelijkertijd het takenpakket veel zwaarder' wordt, ligt dat niet enkel aan de verhoogde hygiënische eisen, maar ook aan de zich steeds uitbreidende verwachtingen naar vrouwen toe als moeders, in de opvoeding van hun kinderen. Een goede moeder werkte niet buitenshuis, niet zozeer omdat het huishouden er dan onder leed – al was dat wel één element zeker in de bekommernis om de uithuizigheid van de man – maar bovenal omdat de kinderen haar 'nodig' hadden. Een meer geïntegreerde bespreking van de Nederlandse vrouw als huisvrouw én moeder, van 'moeder-zijn' als kenmerk van huisvrouwenschap, en de cultuurgeschiedenis van die twee clichés samen, zou ongetwijfeld extra inzichten opleveren. Maar dan was het misschien geen leesbaar boek van tweehonderd pagina's gebleven.

Cruz, Laura, Frijhoff, Willem (eds.), *Myth in History, History in Myth* (Brill's Studies in Intellectual History 182; Leiden, Boston: Brill, 2009, viii + 263 pp., ISBN 978 90 04 17834 2).

Myth in History, History in Myth sets out the proceedings of the Third International Conference of the Society for Netherlandic Studies, which was held in New York in 2006. Laura Cruz and Willem Frijhoff (respectively Associate Professor of History at Western Carolina University and Emeritus Professor of Early Modern History at Vrije Universiteit Amsterdam), who edited the selection, refer in their introduction to the Fifth Anglo-Dutch Historical Conference, which was held in Southampton in 1973 on the subject of political mythology and whose proceedings were published by John S. Bromley and Ernst H. Kossmann under the title *Some Political Mythologies* (1975). On that occasion, they write, the speakers were mostly concerned about the removal of masks: myths were seen at the time essentially as distortions of the truth. In New York, however, the organisers were seeking to understand myths as narrative complexes built around issues that were seen as essential to society; they were viewed no longer as obstacles but as real objects of study. The participants in this conference focused especially on the production and circulation of historical myths in the traditions of the Low Countries from the Middle Ages to the present day. More than their predecessors in the 1970s, they also sought to keep in mind the dynamics of myths, their historicity, their multiple meanings and their emotional power.

The resulting selection is not tightly structured. Even after reading the ten contributions it is not clear how they were arranged; no line is clearly detectable in either chronological or thematic terms. This is evident even in the introduction. The editors of this book have not managed to get the theme under control. Is this surprising? How can research into myths follow a clear direction when the theoretical

foundations set out in the notes include just about everyone and everything: the Annales school, Roland Barthes and Jacques Derrida, writers on nationalism such as Benedict Anderson, classics of anthropology such as Bronislaw Malinowski, cultural historians like Roger Chartier and Robert Darnton, Claude Lévi-Strauss, the Dutch scholar of Germanic linguistics and Germanic mythology Jan de Vries, Nietzsche, Cassirer and Henri Bergson, Hayden White, Jung, the Marxist thinker Georges Sorel, Michel de Certeau and – of course – Pierre Bourdieu? Is it surprising that contributors such as Kimberlee Cloutier-Blizzard, Hubert P. van Tuyl and Willem Frijhoff would each define the 'myth' in a different way and always on the very first page of their contribution, as if they were discharging an unpleasant duty that was best finished as quickly as possible?

Nonetheless, *Myth in History, History in Myth* still has a certain unity. This arises from the function attributed to myths by most of the contributions: it shapes identity at the collective level. This can take place at the proto-national level, as Donald J. Harreld shows in his analysis of narratives by seventeenth-century Dutch mariners like Olivier van Noort and Joris van Spilbergen. These are 'useful myths', in which values considered to be unique are attributed to the writer's own community. The same process can also occur in a smaller group, as is evident from Frijhoff's article focusing on the contribution of myths to the identity formation among the colonists in New Netherland. Each of these cases involves a form of community building or a similar process: creating a familiar environment at a time when the old world has disappeared from view, coping with forces considered to be hostile to the group, or social criticism calling for a harmony that is perceived as having been lost (as in the paintings of *Satyr and Peasant* by artists considered as diverse as Jacob Jordaens and Jan Steen, the theme of the contribution by Cloutier-Blizzard).

This function emerges most clearly in political myths, as a number of articles in this selection